

Turčija v noti naglaša, da se drži vedno berlinskega dogovora in prav obžaluje, ako je ruska vlada kaki zadnji korak turške vlade napačno razumela. Rusija je dobila s tem nekako zadoščenje in nadaljni prepir je odstranjen in razmere obeh držav, druga proti drugi so zopet v starem tiru — Mej Rusijo in Turčijo vrše se pogajanja glede nove trgovinske pogodbe, katera pogajanja pa počasi napredujejo. Največ težave napravljajo pogajanja glede prehoda ruskih ladij skozi Bospor in Dardanele.

Belgija. — Toli zaželeni reforma belgijske ustave splavala bodo najbrže po vodi, vsaj splošna volilska pravica se ne bode uvedla. Napredne liberalce zmagali so pri posvetovanju klerikaleci in doktrinarni liberalci. Ker je narod in posebno še rudokopi vnet za splošno volilsko pravico, bati se je nemirov.

Amerika. — Nadeje, da bo pri prihodnji volitvi predsednika zedinjenih držav izvoljen demokratični kandidat, Cleveland, postajajo zmirom bolj verjetne. Pred kratkim vršile so se v mnogih državah volitve državnih upravnikov in skoro povsod so zmagali demokratje in to je gotovo nekakšna dogodba, po kateri se lahko sodi, da bode pri volitvi predsednika zmagala tudi demokratična stranka.

Rumunija in Grško. — Grška vlada sklenila je pretrgati diplomatske odnose z Rumunijo in je zapovedala grškemu odposlaniku v Bukareštu in vsem konzulskim funkcionarjem, da naj takoj odpotujejo. Varstvo grških podložnikov izročilo se je Rusiji. Povod temu dala je neka velika dedščina. Pred nekaj leti umrl je v Rumuniji neki Zappa, ki je v svoji oporoki volil okrog 20 milijonov frankov za razne zavode na Grškem. Sorodniki Zappovi so se zoper to pritožili in priče so se sodnijske obravnave, ki še do danes niso končane. Rumunija zahteva, da vso stvar odloči kako rumunsko sodišče, Grška pa zahteva, da se zadeva poravna, kot kaki mejnarodni prepri, ne pa kot kaki civilni ali zasebni, ali pa da posebno sodišče odločuje o tem. To nesporazumljenje dovelo je Grško do omenjenega koraka. — Tudi rumunska vlada odpoklicala je svojega diplomatskega zastopnika z Grškega.

Obrtnija.

Nekoliko o našem orodju.

Večkrat smo uže povdarjali na tem mestu, da je dobro orodje prva in prepotrebna podlaga vsakemu delu. Kdor nima primerne orodja, se zastonj trudi in péha — izdelki njegovi kažejo povsodi, da mu manjka temeljnih sredstev, to je dobrega orodja. S slabimi pripravami gre vsako podjetje le počasi naprej in kmalu omaga v splošnem tekmovanju, v katerem skušajo današnji obrtniki prekositi drug drugega. Dobro orodje je seveda v obče draga stvar; a tudi obrtnik, ki nima velikih sredstev, more imeti dobro orodje, ako razume svojo stroko in ako vé, kako postopati s svojimi sredstvi. Dobro žago na primer, more imeti vsak, kdor le hoče; treba je le, da jo zna brusiti in pravilno napeti. Primernih obličev si napravi vsak mizar sam, ako pozna zahteve, katere stavi tehnika do obliča in ako se ne boji malega truda, ravnati se po teh zahtevah. Dostikrat se pa tudi pripeti, da naš domači obrtnik ne pozna marsikaterega orodja, ki ne stane mnogo novcev, a je vendar silno važno za sedanje razmere. Tako vplivajo razne okoliščine, da tako pogostoma

vidimo delavnice, ki nikakor niso tako vrejene, kakor bi morale biti. Na jedni strani nemarnost, na drugi nepoznanje, na jednem konci stare šege in nepotrebna trdovratnost, na drugem dobra volja in a premalo znanja — tako se družijo več faktorjev, da naredé delavnico čestokrat nezmožno za vsako uspešno delovanje in za vsak napredek.

Zato smo se odločili, opisovati v naslednjih vrsticah glavno orodje glavnih naših obrtij. Risali bomo z besedo in sliko temeljne komade, katere naj ima vsaka delavnica, vmes pa opozarjali na nove iznajdbe, opisovali lastnosti tega ali onega orodja in naštevati vire, kam se je treba obrniti zanj. Ozirali se bomo tudi na one stroje, ki so pristopni vsakemu, količkaj marljivemu obrtniku in ocenjevali njihove prednosti in nedostatke, ter tako podali opis vse oprave, katero potrebuje umen podjetnik, ako noče zaostati za napredkom. (Dalje nasl.)

Obrtnijske raznoterosti.

Električno železnico zgrade mej Bruseljem in Antwerpenom v Belgiji. Vsak vlak imel bode samo jeden vagon, v katerem bode prostora za 60 potnikov. Naglost vlaka bode 100 kilometrov vsako uro. Vlak bode torej v 20 minutah prišel od jednega do drugega omenjenih mest.

Solna hiša. Na razstavi v Čikagi bode tudi velika hiša, sezidana iz same soli. Narejen bode iz ploč kamenite soli. Te ploče so tako čiste, da se skozi njih dobro vidi.

Zamaža za pohišstvo. Dobro zamažo za pohišstvo dobiš, če namešaš 1 del živega apna in 2 dela ržene moke v klejevo (limovo) raztoplino. S to zamažo se lahko dobro zamažejo razpoke pri pohištvu.

Lak proti vlažnosti. Železne izdelke pa tudi kamnite in lesene je dobro če namažeš z lakom, ki se napravi iz 15 delov živega apna, 20 delov vode, 50 delov raztopljenega kavčuka, in 50 delov vročega lanenega olja. Apno najprej zmešaj v vodi, h temu pa prideni v olji raztopljeni kavčuk. Ta lak dobro varuje razne stvari pred mokroto.

Kmetijstvo.

Črtice za čebelarje.

IX.

Boleznima, kateri smo opisali, je jako podobna majska bolezen. Ta bolezen pokaže se navadno v maju, večkrat pa tudi v drugih mesecih. Čebele ne morejo letati in tekajo vznemirjene z razprostrtimi peruti pred panji ali pa po stezah blizu ulnjaka. Tudi vzroki teh bolezni dolgo niso bili znani. Še le novejši mikroskopične preiskave so z zanesljivostjo dognale, da prouzročujejo to bolezen neke glivice, katere se narejajo čebeli v želodci in črevih. Te glivice prouzročijo, da v čebeli hrana zavre in vsled tega se pa spridijo čreva. Ker pa te glivice odtegujejo čebelam dušec, katerega potrebujejo za svoj obstanek, obnemorejo in poginejo. Čebele, pri katerih se pokaže ta bolezen, polagoma poginejo.

Sveti križ v šoli. — V vseh krščanskih krogih avstrijskih je bilo vzbudilo veliko nevoljo to, da je na željo nekoga ministerskega uradnika, se bilo na neki šoli na Dunaji prepovedalo otrokom glasno delati križ. Dotični predlog se je sicer preklical, ali s tem se pa žaljenju krščanskega čustva vendar še ni popolnoma zadostilo. Treba bi bilo šolske postave tako predelati, da bi kaj takega več ne bilo mogoče. Dotični uradnik, ki je s svojo pritožbo bil dosegel omenjeni ukaz, je v učnem ministerstvu in je rojen žid. Da je pa mogel vzeti neko katoličanko, se je dal proglasiti za brezverca in hčer pa odgaja v protestantski veri. Da je brezverec v učnem ministerstvu je pač malo čudno. Govori se, da je za gori omenjeni ukaz vedel učni minister, ali ga ni razveljavil, dokler se niso oglasili katoliški listi.

Nemški nacijonalci bodo predlagali v državnem zboru, da naj se zahteva od vlade, da takoj prekliče razpust liberškega mestnega zbora in prejšnji mestni zbor zopet postavi v svoje pravice. Obrnili se bodo do vseh liberalnih strank, da bi podpirale njih predlog, ali mi mislimo, da velike podpore ne bodo dobili.

Ogersko. — Da pride do ministerske krize, je skoro gotovo. Sedanji ministerski predsednik je zgubil vse zaupanje v višjih krogih, ker je krono napak poučil o mišljenju madjarskega naroda. Njegov naslednik bode baje sedanji skupni finančni minister Kallay. Na Kallayevo mesto pa menda pride Plener. Posebno Taaffe deluje na to, da bi Plenerju dali kako višjo službo, ker mu že nadležen postaje. Ponujali so mu že predsedništvo skupnega državnega računištva, pa je to mesto bil odklonil na željo nekaterih židovskih krogov. Sedaj se pa misli, da bi Plener se več ne branil prevzeti kake take službe, posebno ker borzijanci tudi nimajo več toliko povoda ga odgovarjati, ker je vrejenje valute že sklenjeno. Avstrijski Slovani ne bodo žalovali, če Plener zgine iz parlamentarnega življenja. On je nam že dosti škodoval. Levica bode ž njim dosti zgubila, ker tudi v njenih vrstah dobri parlamentarci niso gosti sejani.

Vatikan. — Glede imenovanja škofov na Francoskem, se francoska vlada in Vatikan še zdaj nista sporazumela. Praznih je devet škofovskih sedežev, doseglo se je pa še-le glede treh sporazumljenj. Glede imenovanja ostalih šestih škofov še ni prišlo do sporazumljenja. Ker so tudi glede imenovanja kardinalov na Francoskem in Nemškem različna mnenja in ker tudi v Avstro-Ogrski glede imenovanja škofov in kardinalov ne vlada najlepša edinstvo, se konzistorij najbrže ne bo še meseca decembra sešel temveč še-le meseca februarja.

Nemčija. — Večinoma vsi nemški listi pišejo proti novi vojaški predlogi. Ker pišejo proti predlogi listi, ki veljajo za organe večjih strank v zbornici, je sploh mnenje, da predloga ne bo prodrla. — Državni zbor je sklican na dan 22. novembra. — Katoliški centrum namerava v zbornici predlagati, da se razveljavi jezuitski zakon. Kakor vojaška predloga povzročila bo tudi ta zadeva burne debate. — Grajsko cerkev v Vittenbergu, na katere vrata je Martin Luther pred 375 leti, to je dne 31. oktobra l. 1517, pribil 95 tez in tako pričel z reformacijo, so vso prenovili. Minoli pondeljek kot spominski dan, se je cerkev v navzočnosti nemškega cesarja in drugih knezov slovesno izročila zopet svojemu namenu.

Bolgarija. — Narodno sobranje otvorilo se je slovesno minoli teden. V prestolnem govoru se z zadovoljstvom naglaša, ga bolgarska dežela očitno v vsem napreduje, da z bolgarskim narodom simpatizujejo tudi drugi narodi, oziroma njih vlade. V dokaz temu lep vzprejem knezov pri avstrijskem cesarju in angleški kraljici. Tudi Turčija naklonjena je Bolgariji; to priča vzprejem ministerskega predsednika pri sultanu in od Turčije k otvorjenju razstave v Plovdivu poslani komisar. Razstava v Plovdivu dokazuje marljivost Bolgarov. Za grajenje železnice in pristanišča v Burgasu najelo se je posojilo 145 milijonov

frankov, katero posojilo se ima od sobranja še potrditi. Vlada bo gledala na to, da povzdigne domačo industrijo. Poslanci so pri prihodu in odhodu kneza navdušeno pozdravljali.

Francija. — Razpor mej delavci in delodajalci v Carmouxu razsodil je ministerski predsednik Loubet. Calvignac se zopet vzprejme v delo pri premogovski družbi, ali ostane na dopustu, dokler bode župan. Drugi delavci se tudi razun dveh, katera je obsodilo sodišče, vzprejmo zopet v delo. Potemtakem bi bil torej toli pogubonosni štrajk končan, ko bi radikalci in socijalisti ne bili začeli hujskati delavcev, da naj ne gredo na delo. Všeč jim namreč ni, da Loubet ni pomilostil zaprtih delavcev. Stvar prišla bo v zbornici najbrže zopet v razgovor in to pot se bode vlada težko srečno izmotala iz zadrege.

Španija. — Pri mestni upravi v Madridu prišli so na sled velikim nerednostim. Vlada, ki je že dlje časa to vedela, ni ukrenila ničesar. Zdaj prebivalstvo govori, da je vlada podpirala sleparije pri mestni upravi. Ministri glede nadaljnega postopanja v tej zadevi niso jedini. Nekateri bi radi, da se vsa stvar kako potlači, kar seveda ne bo šlo tako lahko. Mogoče je celo, da vsled tega pade ministerstvo.

Obrtnija.

Nekoliko o našem orodji.

(Dalje.)

Obrtniško orodje delimo na razne načine. Nam zadošča, ako si ga ogledamo z dveh stališč. Jedna vrsta orodja nam rabi, da dotični material razcepimo, razparamo ali razplatimo v manjše kose, z drugo vrsto pa dajemo tem kosom potrebno obliko. Tako moremo ločiti razkolno orodje in tvarivno orodje.

Vsako orodje, s katerim režemo, ima v obče klinasto podobo. Dve ploskvi klina se stikata v jedni črti, kateri pravimo ojstrina (Schneide, Schneidelinie). Kot, ki ga tvorita klinovi ploskvi, se zove kot ojstrine (Zuschärfungswinkel). Pri vsakem rezalnem orodju moramo nadalje gledati tudi na rezalni kot (Schneidewinkel), to je oni kot, ki ga dela zgornja plat klina z ono merjô, v kateri orodje potiskamo v material. Klin tem lažje rine v les ali pa v kovino, čim manjši je rezalni kot. Končno razločujemo še na tako zvani nastavni kot (Anstellungswinkel), to je kot, ki ga tvori spodnja stranica klina z ono merjo, v kateri potiskamo orodje.

Vsi opisani kotje morajo biti v določenem razmerji, ako hočemo orodje in moč popolnoma izkoristiti. Pri lesnem orodju naj meri kot ojstrine 18°—20°, pri kovnem železu 51°, pri litem železu ravno toliko, pri bronu 66°. Nastavni kot se giblje med 3°—15°. Če je kot ojstrine majhen, je orodje jako kočljivo; rado se zlomi in skrha. Zato pa čestokrat odrežemo ojstrino na pošev, tako da ne stoji pravokotno na mer gibanja, temveč da tvori ž njo majhen kot. Vsled tega je delujoči kot ojstrine zmanjšan, vpor materiala se lažje zmaga, ker klin ne prime vsega ovirka na jedenkrat, temveč ga jemlje polagoma. Trska se potem tudi ne zvija med istima dvema

paralelnima ravninama, ampak zvije se kakor vijak; vsled tega pa lažje uide na stran in dela orodju manj ovir.

Če postane rezalni kot skorej 90°, potem orodje ne reže; ampak striže; če je kot jednak 90° ali pa večji, potem orodje strže. Za lesno orodje taki koti ne pridejo mnogo v poštev, pač pa pri kovinskem obdelovanju.

A naj orodje uže reže, striže ali pa strže, brez gibanja se to ne more zgoditi; gibati se mora ali orodje samo ali pa obdelovani kos. Orodje giblje človeška roka neposredno, kakor n. pr. pri šilu, posredno, kakor n. pr. pri obliči ali pa s pomočjo posebne mašine, katero žene človeška ali pa kaka druga natorna sila. Učinek je vedno isti. Ker pa je odvzeta trska malokdaj dovolj široka in debela, zato se mora orodje večinoma gibati v dveh merah: jedna je paralelna z dolžino trske, druga pa z debelino ali pa širino trske. Prvo gibanje se imenuje glavno ali delavno gibanje (Haupt- oder Arbeitsbewegung), drugo napredovalno ali prestopno gibanje (Fortrückungs- oder Schaltbewegung). Obojno gibanje je vztrajno ali pa se vrši v posamičnih sunkih. Ako imenujemo obdelovani kos K, orodje O, potem so mogoče nastopne kombinacije:

- 1.) K tvori glavno, O prestopno gibanje.
- 2.) O „ glavno, K „ „
- 3.) O „ glavno in prestopno gibanje, K miruje.
- 4.) K „ glavno in prestopno gibanje, O miruje.

(Dalje sledi.)

Črtice za čebelarje.

XI.

Pomladi in jeseni, ko je slaba béra v gozdih, na poljih in travnikih se pripeti, da čebele gredo med krast v druge panjeve in druge ulnjake.

Nekateri so dolgo mislili, da le neke posebne vrste čebel ropajo in da jih pri tem vodi poseben nagon. Drugi so pa mislili, da čebele pojdejo ropat, če se jim mej med daje vina, žganja, ruma i. t. d. Ta vera je še sedaj po Kranjskem razširjena, in čebelarji večkrat dolže druge, da pošiljajo svoje čebele ropat.

Natančnejša opazovanja so pa pokazala, da ima vsaka čebela nekak nagon do ropanja. Ta nagon je združen z marljivostjo njeno. Vspeh pa povekša ta nagon. Čebele, ki začno ropati, težko še kdaj ta posel opuste. Navadno pri tem poginejo.

Čebele pa ne ropajo vsled lakote, temveč je vsled lakomnosti. Lačne čebele se ne upajo na rop, temveč le site in močne. Na rop pojdejo čebele le v lepih dneh. Napadajo najrajše panjeve ki nimajo matice, ali so pa tako slabi in ne morejo zavrniti sovražnika. Naprej pošljejo ogleduhe, ki vse ovohajo. Čebelo, ki hoče ropati, spoznaš že po letanji. Plaho kakor tat se priklati v tuje stanovanje. Če jo čebele odpode, pa hitro uide.

Toda kmalu se zopet povrne in zopet skuša priti v panj. Če pri izletni luknji ne more, pa skuša v panj zlesti skozi kako špranjo. Če se posreči ogleduhu, da zleze v kak panj, se hitro povrne domu, naznanit tovarišicam, ki hitro razumejo naznanilo. Takoj se odpravijo na rop, ogleduhi jim kažejo pot. Gorje panju, katerega napadejo. Če ne brani dobro lastnine in čebelar sam jim ne pomaga, ga popolnoma oropajo. Matica v boji gotovo zgubi življenje. Navadno le malo čebel ostane v panji, roparice odneso seboj ves med in še satovje razdrobé.

Roparice pa niso zadovoljne s tem, da so oropale jeden panj, kmalu poskusijo še drugega in čebelarju napravijo veliko škode. Večkrat pa napaden panj kmalu spozna, da se ne more ustavljati in domače čebele se pridružijo roparicam in še pomagajo odnašati med. Roparstvo se včasih jako širi. Včasih vse čebele kacega ulnjaka začno ropati. Ne napadajo le ulnjakov, gredo tudi v cukrarne, kjer seveda večinoma poginejo.

Čebele, ki so začele ropati, več ne hodijo na pašo, in zatorej za čebelarja nimajo nobene vrednosti več. Dlačice po telesu zgube in zatorej niso več za nabiranje cvetličnega prahu. Med, ki ga prineso pojedó in pokaže se kmalu, da tuje blago nima teka. Da se obvaruješ roparic, dobro storiš, če pomladi in jeseni, kadar ni več dosti paše, izožiš izletne luknje, da more samo jedna čebela iz panja ali pa v panj. Pazi, da okrog ulnjaka ne razstreseš kaj medu, ker to privabi roparice. Z medom namazanih posod ne smeš imeti v ulnjaku ali blizu ulnjaka. Če si razstresel kaj medu, posuj hitro s prstjo, pepelom ali pa peskom ali pa izmij z vodo. Krmi čebele že v temi zvečer. Še ne popolnoma izpraznjene posodice za krmljenje poberi drugi dan zjutraj.

Ker roparice napadajo najrajše panjeve brez matic ali pa prav slabe panjeve sploh, zato ne trpi v ulnjaku takih panjev, temveč jih združi z drugimi. Panjev brez čebel, v katerih je še satovje, ne puščaj v ulnjaku, drugače, da si dobro zamašil izletno luknjo, da nobena čebela ne more v panj.

Če opaziš, da prihajajo že poslani ogleduhi v kak panj, ali že prihajajo roparice, zamaši izletno luknjo napadenega panja skoro popolnoma, da se domače čebele morejo postaviti v bran. Izletno luknjo je dobro namazati s kako močno dišečo stvarjo, n. pr. petrolejem, ker to odganja roparice. Tudi pomaga, če se roparice poškrope s škropilnico z vodo. Če čez izletno luknjo obesiš vlažnega sena ali pa trave, se roparicam vzame pogum, in večkrat jo potegnejo.

Če se je že začelo klanje, zadelaj izhodno luknjo z ilovico, da roparice preslepiš. Skozi ilovico naredi majhno luknjo, da čebele morejo ven in notri. Domače čebele, katerim je izletna luknja dobro znana, že najdejo vhod, tuje pa navadno ne.

Nekateri čebelarji imajo navado, da pred izletno luknjo pošev postavijo kvarto ali kako drugo stvar, tako da čebele morajo v panj okrog te stvari in tako roparice ne najdejo pota v panj. Če še to nič ne pomaga,

za katero se nekaterniki pri nas radi navdušujejo. Kaj pomaga, če smejo naši poslanci v deželni zboru govoriti in razpravljati Bog ve o čim vse, če se pa v imenu deželne avtonomije na Koroškem lahko vsiljuje občinam nemško uradovanje.

Razsodba državnega sodišča utegne za nas Slovence postati naravnost osodepolna. Ne le koroški, temveč tudi štajerski deželni odbor bode jel sedaj študirati, v katerih stvareh so mu občine podrejeni uradi, da bode ž njimi občeval v teh stvareh samo v blaženi nemščini in zahteval nemške dopise. Seveda razmere na Štajarskem posebno v cestnih zadevah so malo drugačne, ker imajo okrajne zastope in je torej delokrog deželnega odbora nekoliko bolj omejen. Ali vsekako se bode našlo več stvari, s katerimi se bode dalo pospeševati ponemčevanje.

Naših državnoborskih zastopnikov dolžnost je pa, da to stvar spravijo v razgovor v državnem zboru, da svet izve, kako je z narodno enakopravnostjo na Koroškem. Po svojih močeh pa je jim tudi delati na to, da mi vendar jedenkrat dobimo izvrševalni zakon k članu XIX. osnovnih zakonov, da potem ne bode več mogoče tako samovoljno izvajanje narodne enakopravnosti. Tak zakon bode pa moral biti jasen, ker sicer bi ga zopet naši nasprotniki po svoje zavijali. Nikakor se pa v njem ne sme dati prevelike pravice deželam, ker bi mi prišli iz dežja pod kap, ko bi kake podrobnosti o narodni enakopravnosti določevali deželni zbori.

Politični pregled.

Novi olumuški nadškof. — Nekateri listi se spodtikajo nad tem, da je novi olumuški nadškof iz neke židovske rodbine. Še le njegov oče se je bil pokristjanil. Tak nadškof seveda ne ugaja tistim, ki žide že sovražijo kot narod, sovražen arijskim narodom. Židovski listi se pa jako vesele, da jo zasede olumuško nadškofijsko stolico mož iz židovskega rodu. Trdijo, da bode novi škof v vseh stvareh jako zmeren in strpljiv. V koliko je sodba raznih listov opravičena, pokazala bode bodočnost. Dvomimo pa, da bi novemu nadškofu prijala hvala nemško-liberalnih listov. Toliko je gotovo, da je novi nadškof jako učen in da se svojega maternega jezika češčine ne sramuje.

Izseljevanje kmetov iz Galicije. — Poljaki so mislili vlado interpelovati zaradi izseljevanja kmetov iz Galicije v Rusijo. Ker so pa preiskujoč stvar se prepričali, da je slaba deželna uprava mnogo kriva slabih gospodarskih razmer, ki narod silijo k izseljevanju, so pa sklenili popustiti interpelacijo, da jim grof Taaffe kaj nepovoljnega ne pove.

Ogersko. — Ogrji imajo sedaj novo ministerstvo, ali prav za prav se je le prejšnje ministerstvo malo premenilo. Predsedstvo je prevzel finančni minister Wekerle, kateri si je pa še obdržal finančni portfeli. Predsednik najvišjemu računišču Hieronimi je pa prevzel notranje stvari. Ludovik Tisza je postal minister pri kraljevem dvoru, ker je grof Szechenyi postal veleposlanik v Berlinu. Vsi drugi ministri so pa ostali. Nova vlada bode torej najbrž v glavnih potezah le nadaljevala politiko prejšnje vlade. Civilnega zakona ne bode hitela spraviti na dnevni red, ker ve, da ima pričakovati upora v gospodski zbornici, kjer imajo nasprotniki civilnega zakona kacic 20 glasov večine. Te večine pa vlada ne more kar tako odstraniti, ker se sme sledeje leto le pet novih članov poklicati v zbornico.

Nemčija. — Splošno se sodi, da bode vojaška predloga pala in se vsled tega potem zbornica razpustila. Posebno odkar se je Bismarck tako odločno izrekel proti predlogi, se vsestransko nasprotuje vojaški predlogi. Če bodo nove volitve v državni zbor, bode izid najbrže tak, da bode treba Capriviju odstopiti.

Francija. — Zaradi zadnjega dinamitnega atentata vlada splošna nevolja proti anarhistom. Ustanovilo se je protianarhističsko društvo, kojemu je namen podpirati vlado pri zatiranju anarhizma. — Dosedaj niso še na sled prišli proizročiteljem atentata. Govori se, da so malo prej, kot so bombo dobili, videli neko staro žensko hoditi okrog hiše. — Ministerski predsednik pripravlja zakon, po katerem se bodo preskrbele vdove in sirote oseb, usmrtenih in poškodovanih po anarhističnih atentatih.

Avstrija in Rusija. — Minolo nedeljo bival je na Dunaji na cesarskem dvoru ruski carjevič. Dospel je tja v soboto zvečer, vračujoč se v Petrograd iz Aten, kjer je zastopal carsko obitelj pri srebrni poroki grškega kralja in kraljice. Sprejet bil je carjevič na Dunaji jako prijazno. Na kolodvoru čakali so ga cesar, vsi nadvojvode in na tisoče broječe občinstvo, v Schönbrunu bila je njemu na čast prirejena dvorska gostija in v opernem gledališču svečana predstava. Carjevič vsprejel je vnanjega ministra Kalnokyja v avdijenci, obiskal pokojnega cesarjeviča Rudolfa rakvo in položil na njo venec. Zvečer ob deveti uri odpotoval je carjevič v Petrograd. Slovo bilo je presrečno. Cesar in carjevič sta se kakor pri dohodu poljubila tudi pri odhodu. Ta poset ruskega carjeviča na avstrijskem dvoru kaže in priča o dobrih odnosih mej ruskim in avstrijskim dvorom in le želeči je, da se ti prijazni odnosi zmirom ohranijo v prid blagodejnega evropskega miru.

Belgija. — Razmere v Belgiji so zmirom bolj nevarne. Delavci so nezadovoljni s sklepom odseka za revizijo ustave in postajajo vedno predrznejši. Vrše se resni izgredi. Edino še vojaška sila vzdržuje še red. V Gentu in v Bruselju bile so že prave vstaje. Vsa javna poslopja po mestih stražijo močni oddelki vojakov. Agitatorji pa še vedno ščuvajo delavce k izgredom.

Amerika. — Minoli teden vršila se je v Združenih državah volitev republičanskega predsednika. Po hudih volilnih bojih zmagali so demokratje, vrgli dosedanjega predsednika Harrisona in volili Clevelanda. Ta izid volitve pomeni zmago kmetijstva ali sploh manj premožnih stanov nad veliko industrijo. Republikanci so z visokimi carinami zabranjevali prihod evropskega blaga v Ameriko. Amerikanski izdelki so se vsled tega podražili in domači tovarnarji so bogateli. Ubožnejše ljudstvo se je temu odločno v bran postavilo in pri zadnjih volitvah napeli so v namen, da se otresejo te nepotrebne draginje, vse svoje sile in so v resnici tudi zmagali. Za naše kraje je ta zmagica v tem pogledu zanimiva, ker se bode mnogim našim izdelkom pod novo vlado zopet odprla pot v Ameriko.

Obrtnija.

Nekoliko o našem orodji.

(Dalje.)

Z orodjem hočemo raztrgati zvezo posamičnih delov (molekulov) telesa. Glede na to nalogo orodja razločujemo trojno vrsto orodja, namreč orodje za striženje, rezanje in strganje. Orodje mora biti od vztrajnega materiala; najbolje se prilega v ta namen jeklo, ki je skoro jedino v porabi za raznovrstno orodje.

I. Orodje za striženje.

Orodje za striženje se pri lesu ne more rabiti, ker je les preveč vlaknat in žilast, pač pa nam izvrstno služi pri obdelovanju kovine in tkanine.

Pri striženju treba djati kovino med dva dela orodja, ki se gibljeta jeden proti drugemu. Če je ostrina odprta črta, imenujemo orodje škarje; če je pa ostrina zaprta črta (krog, elipsa, četverokotnik i. t. d.) potem pravimo takemu orodju (preluknjevalno orodje (Lochwerkzeug).

Ostrine škarij stopajo polagoma v delo, pri drugi vrsti orodja pa prijemlje vsa ostrina na jedenkrat.

a) Škarje.

Škarje imajo dva brušena lista, katerima je kot ostrine 75—85°. Pri škarjah razločujemo različne vrste. Če se sučeta lista krog jedne same točke, kakor na pr. pri navadnih škarjah, katere rabimo za dom, potem jim pravimo ločne ali vzvodne škarje (Bogen- oder Hobelscheren), če se pa oba lista premočrtno in paralelno premikata, dobimo premočrtne ali paralelne škarje. Ker sta lista večinoma vprežena v poseben okvir, jim pravimo tudi okvirne škarje (Rahmenscheren).

Večje škarje goni mašina. Pri takih škarjah je spodnji list vedno pritrjen, za drugi list pa prijemlje stroj in ga goni gori in doli. V novejšem času je ostrina večinoma sestavljena iz posamičnih jeklenih ploč, katere moremo o priliki zamenjati z novimi, ne da bi bilo treba razdreti in prenoviti vso pripravo. Z močnimi vijaki so te ploče pritrjene na liste. Ker pa škarje s premočrtnimi listi vendar le preveč moči zahtevajo, zato naši mehaniki delajo rajše takozvane krožne ali cirkularne škarje, ki so tudi vsled tega jako rabljive, ker režejo neprestano. Pri teh škarjah nista lista premočrtna, temveč kolesu podobna, ki ima na obodu jednako ostrino, kakor navadne škarje. Premer jednega kolesa mora biti vsaj 50krat tako velik, kakor je debelina one pločevine, katero strižemo. Krožne škarje strižejo jako hitro. Če ima kolo 200 milimetrov v premeru in če se zavrti 40—50krat v jedni minuti, more v tem času odrezati do 47 metrov pločevine.

Pri okvirnih škarjah se giblje zgornji list v posebnem okviru, spodnji pa je pritrjen. Podobne so stopam v mlinu. Ko bi pritrdili spodaj na stopo nož, ob enem pa mu nasproti postavili horizontalno ostrino, dobili bi okvirne škarje. Sila, ki goni take škarje, mora biti precej velika in to tem bolj, ker izdelujejo lista od 600—2200 milimetrov dolga.

Pri škarjah za žice ali drat (Drahtscheren) se nahajata dve krožni ploskvi jedna tik druge, imajoči jednake luknje. Če vtaknem drat skozi luknje, potem pa jedno pločo zasučem, odstriže mi drat jako točno.

(Dalje sledi.)

Razstava v Plovdivu.

VIII.

Izmej zasebnih pavilijonov se z lepoto odlikuje paviljon Evlotija Georgjeva iz Karlova. V tem pavilijonu so izloženi volneni izdelki Georgjeve tovarne, ki so nekateri jako lepi. Vnanjost pavilijona dela vso čast državnemu arhitektu Majerju.

V tem pavilijonu se vsakdo lahko prepriča, kako lepo napreduje obrt v Bolgariji. Tega ne kažejo le izdelki gori omenjene tovarne, temveč tudi drugi izdelki karlovskega okrožja. Georgjev je namreč dovolil, da v njegovem pavilijonu razstavijo tudi drugi Karlovčani svoje izdelke. Njemu ni bilo le za to, da svetu pokaže svoje izdelke, temveč, da sploh povzdigne blaginjo in veljavo domačega kraja.

V tem okrožju pečajo se posebno s strojarijo in krznarstvom. Zato so pa razstavili celo vrsto raznih lepo izdelanih kunih, divjemačkinih, lesičjih, vidrinih in drugih kož in tudi že narejene kožuhe. Tudi so tukaj izloženi lepi zlatarski izdelki. V Karlovu je namreč razvita zlatarska obrt, kakor tudi v mnogih družih bolgarskih, zlasti pri dunavskih mestih. Potem so tukaj razni vrvice, čilimi, svilnati izdelki, kajti v tem okrožju pečajo se tudi s svilnarstvom, in lepe preproge. Sapotski in koloferski ženski samostan sta poslala razna lepa ženska ročna dela. Tem pleteninam, vezeninam se gledalci kar čudijo. Mnogo lepih stvarij, spadajočih v stroko ročnih del je razstavilo karlovsko žensko društvo. Mej drugim je to društvo poslalo kaj lepo skrbno izdelano preprogo, ki se more prištevati najlepšim, kar se sploh kje izdeluje v tej stroki. Tudi lepi mizarski izdelki so v tem pavilijonu.

To okrožje je pa izložilo tudi mnoge kmetske in vrtnarske pridelke. Tako da obiskovalec razstave se lahko prepriča, na kako visoki stopinji je že posebno bolgarsko vrtnarstvo. Izložene so lepe cvetlice, grozdje, orehi i. t. d. Da celo karlovsko mestno zastopstvo je preskrbelo poseben akvarij, v katerem se vidijo lepe postrvi, kakeršne se dobe v vodi okrog Karlova.

Da je razstava tega okrožja tako lepa, zahvaliti se je pred vsem omenjeni tovarni, ki je preskrbela poseben paviljon in pa ženskemu društvu, ki se je posebno za razstavo prizadevalo.

Izmej tujih tvrdk, ki so se udeležile razstave, naj omenimo le ameriško tvrdko Singer, ki je v svojem pavilijonu razstavila mnogo jako lepih šivalnih strojev. Za to razstavo se Bolgari posebno zanimajo, kakor sploh za vse novejšje iznajdbe.

Obrtnijske raznoterosti.

Prevlečenje tkanine s svincem. Ni dolgo tega, kar so v Nemčiji iznašli način, kako se volnene in bombažne tkanine prevlečejo s svetlo svinčeno plastjo. Za to napravi iz cinka v prašek zmletga in jajčnega beljaka zmes in s to zmesjo s krtačo prevleci tkanino. Potem pomoči tkanino v raztopljino klorovega svinca, splakni jo v vodi in posuši na solnci. Če se taka tkanina zvalja z jeklenimi valjarji, dobi jako lepo

V prestolnem govoru se nadalje napoveduje vojaška predloga. Potrebna sredstva za pokritje stroškov se bodo dobila z novim obdačenjem piva, žganja in borzne kupčije.

Francija. — V francoski zbornici bilo je zadnje dni par jako burnih sej. Vse je celo pričakovalo da pade ministerstvo. Zbornica posvetovala se je namreč o poostrenji tiskovnega zakona, po katerem se ima ščuvanje na umor in požiganje strožje kaznovati nego dosedaj. Zakon se je vsprejel v kljub nasprotstvu in ministerstvo se je obdržalo na krmilu. Te dni bila je pa v zbornici tudi na vrsti afera panamske družbe. — V to afero zapletenih je več veljavnejših oseb in celo sedanji zbornični predsednik Floquet dobil je baje svoje dni 200.000 frankov v volilske agitacije od te družbe. — Tudi posvetovanje te točke bilo je nevarno za ministerstvo; vendar pa se je stvar srečno zmotala. Vlada je namreč uvidela, da ni drugače, da se o celi stvari prične preiskava. Večina zbornica je bila s tem zadovoljna in vsa zadeva rešila se je zopet ugodno za ministerstvo.

Rusija in Avstrija. — Srčni vsprejem ruskega carjeviča na Dunaji naredil je jako dober vtis v vseh ruskih krogih. Mnogi ruski listi, ki so prej o Avstriji sovražno pisali, premenili so kar naenkrat svojo politiko. Edino nevarna vele-vlast Rusije je Nemčija po mnenji teh listov. — Car je baje jako zadovoljen s postopanjem carjevičevim na Dunaji in mu je namenil dati večji vpliv na notranjo politiko. Carjevič imenovan bode baje predsednikom državnega sveta.

Rusija in Francija. — Neki francoski list čuti se močno vznemirjenega, ker sta se ruski carjevič in veliki knez Vladimir skoraj ob istem času mudila, prvi na Dunaji, drugi v Potsdamu. List obhaja bojazen, da se je jela Rusija približevati Avstriji in Nemčiji in da bode tako Francija ostala sama.

V Belgiji so še vedno nemiri zaradi splošne volilne pravice na dnevnem redu. Zadnji čas je vlada za nekoliko odjenjala, vendar pa ne toliko, da bi bila duhove pomirila. Naprednjaki in socijalisti ščuvajo ljudstvo po vsej Belgiji, da napravi slovesne izjave za splošno volilno pravico. Socijalistični listi prinašajo pretilne članke. Kratko rečeno, razburjenost je velika.

Amerika. — V Chili prišli so na sled zaroti, ki ima namen požgati hiše mnogih imenitnejših meščanov v Santiago, oropati kovalnico denarja, vjeti več pomorskih častnikov in provzročiti revolucijo. V zaroto vpletenih je sedem polkov. Vodje zarote so zaprli. Cela zarota je bolj krajevnega značaja. — Železniški pazniki po vsej severni Ameriki, ki imajo skrbeti za izogibanje vlakov, sklenili so prihodnje leto, ko bo v Čikagu razstava, pričeti štrajk. Ker bi bil ta štrajk v veliko škodo razstavi, ni dvoma, da bodo železniška vodstva še o pravem času se poravnala s pazniki.

Obrtnija.

Nekoliko o našem orodju.

(Dalje.)

Orodju za striženje prištevamo tudi raznovrstne pri-prave za prebivanje lukenj. Pri tem orodju imamo tudi dva lista kakor pri škarjah, a jeden list je zviti v podobi cilindra ali prizme, drugi pa predstavlja prevrtano pločo. Prvi se imenuje prebijač, šil, pretiskač, (Durchschlag, Ausschlageisen, Ausschlagpunzen, Durchbrech-meissel, Lochstempel, Schneidstempel, Drücker, Mönch, itd.), ploča pa nosi ime matrica (Lochscheibe, Loch-

ring, Matrize). Na njo se položi predmet, katerega hočemo prevrtati, potem se pa s prebijačem udari ali pa pri-tisne gori.

V najbolj priprostem slučaju obstoji prebijač iz je-klene palčice, katero primemo z jedno roko, z drugo pa vdarimo s kladivom nanj, da ga poženemo v tvarino. Pri tenkih pločevinah nam služi v matrico neprevrtana ploča s cina ali svinca, drugače pa posebna prevrtana pločica, ki je od jekla ali pa vsaj z jeklom prevlečena. Ako de-lamo z vročimi objekti, mora imeti prebijač posebno stransko držalo, da ga lahko držimo z roko.

Pri natančnejih in večjih delih pa se giblje prebijač v posebnem povodu ali v vojnicah in mesto kladiva po-tiska ga mašinska moč dalje. Tako dobimo prebijalni stroj (Lochmaschine, Lochwerk, Durchstoss, Durchbruch-maschine), ki se izdeluje v jako mnogovrstnih oblikah in velikostih. Pri manjših dimenzijah goni tak stroj človeška roka, pri večjih pa parna ali vodna sila. Za debelejše pločevine na pr. imamo prebijalne stroje, ki sestojé od dveh kolén, katera pritiskata pubijač navzdol, ako jih s posebnim vijakom približujemo drug drugemu. Če je pločevina, v kateri hočemo napraviti luknje, še debelejša, mora pač sama sila pomagati. Pubijač stoji tedaj na krajši rami dvoramnega vzvoda, daljšo ramo pa dviga posebni palec, katerega suče zamašnjak parnega stroja. Prav navadno napravijo škarje in pribijalni stroj na skupni podlagi. Ako je treba prebiti več lukenj v jed-nakih prestankih, ima stroj tudi pripravo, ki sama po-tiska pločevino naprej, kolikor želimo. Tako avtomatično pripravo rabijo na primer pri izdelovanju okroglih pločic za kovane novce. Prebijalni stroj stiska namreč iz pri-merno debele pločevine pločico za pločico, ki potem gre v drugi stroj, kjer ji vtisnejo črke, orla itd. Tudi pri izdelovanju pločic za gumbe, pri fabrikaciji pisalnih peres, pri izdelovanju verižnih členov, pri izdelovanju noženih in škarjinih klin itd. se uporablja omenjena priprava na prebijalnem stroji, da štedimo z materijalom in prihra-nimo na ročnem delu. Včasih se gibljeta celo dva prebi-jača jeden v drugem, tako da dobi pločica, ki jo izbi-jemo iz pleha, še posebno luknjico v sredi.

Glede hitrosti gibanja prebijačevega omenimo, da naj napravi pri železu v jedni sekundi 15—20 milime-trov dolgo pot.

Kmetijstvo.

Črtice za čebelarje.

XIII.

Če govorimo o koristi čebel, mislimo seveda na-vadno le na vosek in med, ki ga čebele nabirajo in napravljajo. Druzi koristij navadno ljudstvo ne pozna. Kako jih pa tudi hoče poznati, vsaj so jih učenjaki še le zasledili po mnogoletnem preiskovanju in prizadevanju. Te preiskave so pa pokazale, da čebele ne donašajo ko-risti le čebelarju, temveč tudi sadjarju in kmetovalcu.

Dunaj. — Ker večina preveč prezira protisemite in jim župan krati govorniško svobodo, so protisemitski odborniki sklenili, da se ne bodo več udeleževali sej mestnega zbora. Ta sklep je liberalce malo neprijetno dirnal. Župan je pismeno opominjal že protisemitske odbornike na njih dolžnost, kar pa seveda ni nič pomagalo.

Ogersko. — Na Ogerskem si neki krogi prizadevajo, da bi napravili nekako sporazumljenje mej vladno in narodno stranko, ker drugače novo ministerstvo ne bo moglo izvesti svojega programa.

Nemčija. — Zadnji čas se je dognalo, da je zadnjo francosko-nemško vojsko provzročil bivši kancelar Bismarck sam. Ponaredil je namreč v ta namen neko brzojavko. Ta vest vzbudila je povsod, posebno na Francoskem veliko razburjenje. Te dni je v državnem zboru sedanji kancelar Caprivi v namen, da bi Nemčijo te sramote pred svetom opral, trdil, da se dotična brzojavka ni ponaredila. Ker je Bismarck nekako sam priznal, da je brzojavko popravil, se iz Caprivijega opravičevanja vsi listi le norčujejo. — V govoru, s katerim je Caprivi predložil zbornici vojaško predlogo se priznava, da je politična situacija Nemčije zelo slaba, treba je torej pomnožiti vojsko v toliko, da se bo ž njo izravnala zmanjšana diplomatska moč. Rusija in Francija sta v diplomatskem boju Nemčijo premagali. Vojne se sicer ni bati, ker imata obe napominani velevlasti miroljubne namene. — Caprivi si na vso moč prizadeva, da bi pripravil zbornico do tega, da bi vsprejela vojaško predlogo.

Francija. — Kakor znano, sklenila je zbornica, da ima posebna parlamentarna komisija preiskati panamsko afero, ker je tudi veliko poslancev zapletenih v to stvar. Vsi listi so ta sklep odobraval in sploh je vladalo mnenje, da je panamska afra, kar se tiče ministerstva srečno rešena. Komaj pa je bilo razglašeno, da se bode vršila preiskava, umrje naenkrat nagle smrti neki baron Reinach, ki je bil najbolj zapleten v celo panamsko afero. Moža so pokopali, ne da bi ga bili raztelesili in dognali, kaj je provzročilo njegovo smrt. Ta nebrižnost vlade, dala je povod interpelaciji, katero je stavil Brisson v zbornici. Ministerski predsednik Loubet mu je na kratko odgovarjal in svojem odgovoru stavil zaupno vprašanje ministerstva do zbornice. Zbornica pa je zaupanje ministerstvu odrekla s 304 proti 209 glasovom. Vsled tega nastala je ministerska kriza, Loubet izročil je Carnotu ostavko in ta jo je vsprejel. Ministerska kriza je torej prva žrtva panamske afere. Kdo bo Loubetov naslednik, se ne ve. Cele krize je kriv najbolj justični minister Ricard, ki se je mislil povspeti do ministerskega predsednika, pa mu bode najbrže spodletelo, kajti ravno njega kot najvišjega sodnika zadene največja krivda, da se Reinachovo truplo ni raztelesilo. — Vsa ministerska kriza kaže velik poraz republikancev. — V Dahomeju v Afriki francoski četovodja Dodds zmagonosno prodira naprej.

Rusija in Nemčija. — Mej tema dvema državama objavili so se zadnji čas jako prijazni odnosi. Veleposlanikom na ruskem dvoru imenovan je general Werder, kateremu imenovanju pripisujejo veliko važnost, in sliši se, da prideta obe velevlasti glede trgovinskih pogodb do sporazumljenja.

Spanija. — Ko je španska kraljica ogledavala zgodovinsko razstavo v Madridu, eksplodiralo je tik nje pet kapselnov neke dinamitne bombe. Kraljici se ni nič zgodilo, le neki general, ki je bil v njenem spremstvu, bil je poškodovan. Antentat provzročili so najbrž anarhisti, ki postajajo vedno bolj predrzni.

Anglija. — Vkljub temu, da irska stranka močno priganja Gladstonea, da naj predloži zbornici znano irsko home-rulo, se vendar temu s celo stvarjo nič kaj ne mudi. — Gladstone dela na to, da uresniči svoj program, ki se glasi: En mož — en glas. Dozdaj je lahko vsakdo, ki je v raznih krajih davek plačeval, tudi v raznih krajih volil. To hoče

Gladstone odpraviti, kar pomenja približevanje demokratičnim načelom, kajti ravno tovarnarji, ki imajo po več tovarn po različnih krajih, smeli so tudi večkrat voliti. Gladstone hoče tudi delavcem vpis v volilne listine olajšati in tako okrepiti liberalno stranko.

Obrtnija.

Nekoliko o našem orodju.

(Dalje.)

II. Orodje za rezanje.

Orodju za rezanje prištevamo v prvi vrsti razna dleta. Dleto je klin, ki ima razno veličino in obliko. Pri dletih za lesno industrijo imajo osobito mizarji oblike, ki se z večjimi ali manjšimi razlikami nahajajo tudi pri strugarji, pri rezbarji, sodarji itd. Dleto je navadno vtaknjeno v posebno leseno držalo (rog), le pri večjih dletih nahajamo na koncu nekako cev, v katero se vtakne rog, tedaj ravno nasprotno, kakor pri malih. Med najvažnejša orodja za rezanje spadajo:

a) Dleta v ožjem pomenu besede (Stemmeisen).

Tako dleto je brušeno na jedni ali pa tudi na dveh straneh; ojstrina je vzporedna s širjo stranico dletovo in stoji pravokotno na ozko njegovo stranico. Če je dleto brušeno na obe strani, se mora ojstrina polagoma pričeti in se ne sme s posebno faseto ločiti od njega. Dolbilo (Lochbeitel) je dleto, ki rabi v izdelovanje čepnih lukenj in družih sorodnih dolbin.

Brušeno je dolbilo na jedni sami strani v kotu 25 do 35 stopinj; ojstrina je pravokotna na širšo dletovo ploskev in 2 do 25 milimetrov široka. Vájalo (Stechbeitel) je dleto, ki je tudi kakor dolbilo le na jedni strani brušeno, a ojstrina je pravokotna na ozko dletovo stran, toraj tako kakor pri najprvo opisanem dletu, a loči se od njega, ker je le jednostransko brušeno in ima jasno faseto. Ojstrina je 3 do 50 milimetrov široka, le tesarji in ladjetesalci rabijo vájalo, ki merijo do 100 milimetrov v širini. Jerán (Balleisen) je dleto, ki je zelo podobno vájalu, samo da ojstrina ni pravokotna, temveč poševna na dolžino dleta. Bruni se na jedni ali časih tudi na obeh straneh, a tedaj brez fasét. Žlebilo (Hohleisen) ima žlebasto obliko. Ojstrina je zakrivljena v določenem loku. Lok je 25 do 180 stopinj dolg. Ojstrina je brušena na izbočeni strani in tako, da je dleto na konci ravno odsekano. Samo tesarji brusijo žlebila na okroglo, tako je sredina bolj naprej potisnena nego stranice.

Podobarji rabijo poleg jerána in žlebila razna dnilna dleta (Grundeisen), s katerimi obdelajo dna osobito reliefnih rezbarij; kozje noge (Geissfuss), ki imajo po dve v kotu stoječi ojstrini; razna plošnata dleta (Flacheisen), ki so podobna mizarским dletom in žličasta dleta (Löffeleisen), ki so dobila ime od svoje vnanje, žlici jednake oblike.

Strugarji rabijo v prvi vrsti jeráne in žlebila, katerim pa pravijo cevnik (Röhren). Poleg teh jim

služi gladilo (Schlichtstahl), okroglič (Rundstahl), otlilo (Ausdrehstahl), polumesec (Mondscheinstahl), šiljasto dleto (Spitzstahl) in vrezilo (Stechstahl). Strugar, ki ima ta dleta v svoji omari, je preskrbljen z vsem potrebnim orodjem, spadajočim med rezilne priprave.

(Dalje nasl.)

Obrtnijske raznoterosti.

Lesna kupčija na Ruskem. Med državami, ki se pečajo s kupčijo lesa v inozemstvo, zavzema Ruska tretje mesto. Vsako leto izvozijo namreč povprečno:

Švedska	4,885.000	kubičnih metrov
Kanada	4,860.000	" "
Ruska	4,847.000	" "
Avstro-Ogrska	4,346.000	" "
Zedinjene države	2,909.000	" "
Norveška	1,795.000	" "

Če pa vzamemo kakovost lesa v poštev, moramo Rusko postaviti za Avstrijo, kajti njen les je komaj sredne vrednosti.

Najvažnejša trgovska mesta za ruski les so: Petrograd, Arhangel'sk, Riga, Narva, ob Črnem Morji pa Odesa. Deloma vozijo les tudi po kopnem proti pruski meji, posebno pa v luke Memel, Königsburg in Danzig.

V zadnjih 4 letih je izvozilo mesto Riga 900.250 m³, Petrograd 452.800 m³ in Arhangel'sk 166.080 m³.

Pošiljanje praznih zabojev je bilo doslej zaradi mnovega prostora, ki ga zavzemajo, zvezano s primerno velikimi troški. V novejšem času pošiljajo fabrikantje zabojev, svoje izdelke razdrte. Zaboje ni zbit, ampak njegove deske so skupaj zložene in zvezane. Tako potrebuje jeden zaboje jako malo prostora in troški za pošiljatev so neznatni. Kupec potem zbije in zgradi zaboje sam, kar pa je dokaj ceneje, nego je bila voznina za dovršene zaboje.

Nepremôčen lim se takole napravi: Navadni lim se namoči v vodi, potem se dene brez vode v železni lonec, pri- lije se mu pa mesto vode lanenega olja. To zmes treba nad ognjem toliko časa kuhati, da nastane zdrizu podobna raztopina. Tak lim drži raznovrstne tvarine, potrdi se kmalu in voda mu nič ne škoduje.

Kmetijstvo.

Jež in njegova važnost za kmetijstvo.

Mnogo živalij, posebno ponočnih je, katerih koristij naši kmetovalci in sploh ljudje ne znajo prav ceniti. Dasi so koristne kmetovalcu, ali vendar jih povsod preganjajo, dočim bi jih morali varovati. Le pogledimo, kako nevedneži preganjajo krte, sove, četudi so te živali naše največje dobrotnice. Še v posebno zaslugo si šteje, kdor krta ubije. Dosti bolje, kakor krtu se tudi ne godi ježu.

Pri vseh živalih navadno ljudje veliko bolje vedo, kaj da škoduje, nego kaj da koristi. Tako so tudi ježa obdolžili, da hodi po kurnikih jajca in piščeta krast, in so nanj zvalili marsikatera hudodelstva, ki jih je napravila kuna ali pa dihur. Če je morda kdo zapazil blizu kurnika kacega ježa, takoj njemu navali odgovornost za vso škodo, ki jo je naredila kaka druga žival. Na to pri tem nikdo več ne pomisli, koliko pa jež koristi. Pa

vsaj kmetje navadno tudi le vedó, koliko vrabec pozoblje prosa, tega pa ne, koliko gosenic pokonča.

Pa povrnimo se k ježu. Ta žival živi v gozdih, na poljih, v lokah in na vrtih, kjer stanuje v votlih drevesih, grmovjih, živih plotovih, ali si pa tudi naredi luknjo pod zemljo, v katero si nanosi listja, slame in sena. Po dnevi spi, po noči pa gre iskat si hrane. Pobira razne škodljive žuželke, nage polže, črve, lovi poljske in domače miši, žabe, slepce in tudi gade. Posebno tudi z lovom gadov mnogo koristi. Druge živali se gada ne lotijo, ker se boje njegovega strupa, ježu pa gadov strup ne škoduje, zato pa lahko to nevarno žival brez skrbi preganja.

Ker preganja miši in žuželke, je jež največji prijatelj kmetovalcu in vrtnarju, ki bi oba morala gledati, da ga ohranita na svojem posestvu in še naselita. Res je, da jež tudi pojè kak sad ali koreninico, ali ta škoda ni v nobeni primeri s koristjo, ki jo napravi. Na vrtu, kjer je par ježev, v kratkem zginejo miši.

Ježi stanujejo po samem, k večjemu samec in samica vkupe. Po zimi pa jež spi. V aprilu pa ima samica po 4 do 6 mladih.

Jež se da hitro ukrotiti in postane prav domač. Če imaš ježa v hiši, kmalu prežene vse miši, ščurke, podgane in druge take neprijetne živali. Po dnevi spi v kakem kotu, po noči se pa začne ropotanje, ko začne preganjati in loviti živali, ki kar beže pred njim. Seveda mu moraš kmalu jesti dajati, če ga imaš v hiši, ker miši in ščurke kmalu prežene, nekatere polovi, drugi pa beže pred njim iz hiše. Ker jež ni izbirčen, ga je lahko krmiti. Jè mleko s kruhom, raznovrstno sadje, odpadke od zelenjave i. t. d.

Pa ne le kmetovalcu in vrtnarju, temveč tudi gozdarju je jež koristen. Posebno pokončava raznovrstne hrošče in s tem odstrani od naših gozdnih in sadnih dreves marsikako škodo. Zato pa ne moremo svojim čitateljem dovolj priporočati, da naj varujejo ježa in tudi druge poučujejo, da ne bodo preganjali te prekoristne živali.

Kmetijske raznoterosti.

Nekaj o sušah. Ruski profesor Suedov je opazujoč les raznih dreves se prepričal, da so na lesu letnice suhih let tanjše nego mokrih let. Po tem se torej da zasledovati, kako so se vrstila v kakem mokra in suha leta. V Rusiji se da po letnicah na lesovih spoznati, da se huda suša povrača vsacih deset let.

Kako spoznaš, da v mleku ni vode. Vzemi malo mleka, in primešaj mavčnega prahu, da se naredi testo. Če je mleko čisto, se to testo strdi še le čez deset ur, če je v njem 20 % vode, se strdi že v dveh urah. Če se strdi že v pol ure, je to znamenje, da je v mleku polovica vode.

Da kokoši tudi po zimi neso, devajo jim v Angliji v kurnike svežega gnoja. Kokoši, ki sede nad takim gnojem rade neso. Gnoj se pa mora večkrat premeniti, da dobivajo kokoši zares od njega kaj gorkote. Sicer pa to le tedaj pomaga, če je kurnik pri tleh. Kokoši katerih stanovanje je obrneno na južno stran tudi rajše neso kakor če je obrneno na severno.

proti vzprejemu vojaške predloge. — Vojaška predloga kot taka prišla bo v zbornici v razpravo najbrže že danes.

Srbija. — Znan je boj, ki se bje v Srbiji mej liberalci in radikali. Četudi je imela liberalna vlada s početka le malo privržencev in ni bilo misliti, da bi zamogla pri prihodnjih volitvah v skupščino prodreti, je sedaj že skoraj gotovo, da bodo radikali pri teh volitvah podlegli in da si liberalna vlada zagotovi potrebno večino. Posebno v oči bodel je liberalce radikalni mestni zastop v Belemgradu. Jeli so agitovati, da naj se mestnemu zastopu izreče nezaupnica. Uspeh je bil dovoljen in večina meščanstva podpisala je nezaupnico. Vsled te nezaupnice se je po zakonu mestni zastop razpustil in razpisale nove volitve, pri kojih bodo brez dvombe zmagali liberalci. Tako so radikali z nasiljem vlado izgubili še to postojanko. Vidi se pač iz tega, koliko zmore stranka, na kateri strani je vlada.

Bolgarija. — Finančni minister Načević se je odpovedal. Koburžan je ostavko vzprejel. Načevićvega odstopa je baje kriv ministerski predsednik Stambulov. Načeviću že dolgo ni ugajala samovoljna politika Stambulovova, in zato je pletel neko spletko, da bi tega mogočnega odstranil, toda ni se mu posrečilo. Stambulovo glasilo „Svoboda“ sicer zatrjuje, da so bili odnosi mej Načevićem in Stambulovom dobri, in da je bilo postopanje Načevićovo po vsem korektno. Ker pa je finančni minister vkljub temu vztrajal pri storjenem koraku, je pač soditi, da je na napominanem vzroku njegovega odstopa gotovo vsaj nekaj resnice. Posle finančnega ministra prevzel je začasno vojni minister. Načević pride najbrže zopet za bolgarskega zastopnika na Dunaj, kjer je bil poprej kot tak že dlje časa. — Stambulov baje dela na premembo ustave v Bolgariji. Odpraviti hoče določbe o svobodi tiska in skrajšati število poslancev. Koburžanovi potomci morajo biti pravoslavne vere to se bode pa s spremembo ustave predručilo in število ministrov je pomnožiti.

Obrtnija.

Nekoliko o našem orodju.

(Dalje.)

Pri kovinskem obrtu nahajamo tudi raznovrstnih dlet. Obliko imajo prismaticno in ojstrina je brušena v kotu 45—70 stopinj. Če je ojstrina dolga, dobimo pločato dleto (Flachmeissel), če je ozka, križasto dleto (Kreuzmeissel), če je pa zakrožena, nastane okroglo dleto (Rundmeissel). Da odsekamo železo, vzamemo kladivu podobno na sajeno dleto (Stielmeissel), ter ga z vdarci poženemo v dotični kos, ali pa denemo kos na sekač (Abschrötter), katerega pritrdimo navzgor v nakovalu.

Kedar odstranjamo manjše dele, n. pr. pri graviranju, cizeliranju itd. nadomeščamo negotov vdarec kladiva s sigurnim pritiskom svoje roke. Najbolj znano orodje te vrste je dletce ali dolbilo (Stichel, Grabstichel), ki je vsajeno v lesenem rogu. Prorez takemu dletcu, more biti zelo mnogovrsten, n. pr. rombičen, trikoten, pravokoten, ovalen, eliptičen, trapezu podoben itd.

V opisovano vrsto orodja spadajo tudi ščipalne klešče, s katerimi odščiplujemo dratove in druge tanjše kovinske dele. Ojstrina takih klešč je časih napravljena na strani, tako da klešče ne prijemljejo v črti, ki je

paralelna z osjo klešč, temveč v črti, ki stoji pravokotno na osi.

b) Obličji. Ako hočemo narediti popolnoma ravne ploskve, ali pa natančne predpisane brazde, utore in sploh profile, rabimo obličje. Lesni delavec ima večino lesen oblič, ki sestoji iz trupa ali omarice (Kasten) in jeklene kline (Stahlklinge). Klina moli nekoliko iz dna dletovega ter je navadno nagnjena 45 stopinj. Poseben lesen klinec jo trdno drži v omarici. Lesena omara brani, da se les pred dletom ne kolje. Kedar jemljemo debele oblanice, vzamemo klino z zakroženo ojstrino, ki močno moli iz špranje omarične. Tak oblič se zove kosmač (Schopp-hobel,) ker dela na kosmato. Dotično ploskev pogladimo potem z ličnikom (Schlichthobel), ki ima uže premo črtno ojstrino. Ako hočemo, da se oblanica takoj odlomi, ko je bila odrezana, denemo na klin še jedno jekleno pločo, ki oblanico takoj vpregne in zlomi, ko se prikaže v obličovo ustje. Tak oblič ima torej dvojni klini in pravimo mu dvoreznik (Doppelhobel).

Z opisanimi obličji obdelujemo ravne in tudi izbočene ploske. V vzbočene ali vdolbljene ploskve pa ž njimi ne moremo segati. Zato je treba dati obličem posebne oblike, ki so nadalje vzrok, da ločimo pri tem orodju 4 različne temeljne vrste. (Dalje nasl.)

Razstava v Plovdivu.

IX.

Veliko pozornost je tudi nase obračal paviljon ruščuškega okrožja. Že vnanost tega paviljona je jako mična. Zgrajen je bil dve nadstropji, kar je pa bilo potrebno, ker bil postavljen mej varnski in stanimaški paviljon. Da ni bil višji od teh dveh, bil bi zgubil ves efekt.

Da se je zgradil tako lep paviljon in tako lepo priredila razstava predmetov v njem, se je zahvaliti v prvi vrsti okrožnemu upravitelju N. T. Obretenovu in pa članom okrožne komisije. Okrožje je za svojo razstavo tudi jako mnogo žrtovalo. Vsaka občina je prinesla svoj obolus. Tako se je bila zbrala svota 30000 levov ali frankov. Paviljon je zgradil inženir Todor Toneva, kateremu dela zgradba vsa čast.

Izmej razstavljenih predmetov je pred vsem omeniti, da je mašinist pri železnici Ruščuk-Varna razstavil zrak zgoščujočo trombo. Pri tej trombi je poseben manometer, ki kaže zračni tlak v trombi. Ta priprava je potrebna, da se pri prevelikem tlaku tromba ne razpoči. Ta tromba je prirejena za domače škropljenje, ali tudi za gašenje ognja. Pripravno je pa tudi za učno sredstvo v kakem šolskem kabinetu. V ta namen se bode menda tudi rabila, kajti izročila se je ruščuski gimnaziji.

To okrožje bilo je razstavilo lepe tkanine in pletenine, največ izdelki domačega obrta, kakeršnih ni bilo drugje v razstavi. Sedlarske in jermenarske izdelke je razstavil Mehmed Molha Ahmedov iz Ruščuka. Razstavljena sta bila tudi lan in konoplja, kakeršna se pridelju-

dobi kacega naslednika, še sedaj ni gotovo. Govori se, da se grof Taaffe pogaja z grofom Wurmbrandom. Ta je sicer tudi levičar, ali vendar bi Plener in drugovi ne bili prav zadovoljni z njim. Večkrat se je izjavil za razširjenje deželne avtonomije, kar pa seveda ne ugaja češkim Nemcem, ker bi s tem na Češkem Čehi pridobili večjo veljavo.

Štajerski in koroški Nemci so silno razburjeni, ker je ministerstvo notranjih stvari odločilo, da morata celjski in celovški magistrat vsprejemati slovenske vloge in jih tudi slovensko reševati, ker je na Koroškem in Štajarskem in to tudi v Celovci in Celji slovenščina v deželi navadni jezik. Vsi nemški listi sedaj pišejo o zatiranju nemštva. Najbolj jih pa jezi, ker je vlada odločila, da mestna zbora nimata odločevati o poslovnem jeziku magistratov, kot političnih oblastev, ker sta v tem slučaju le vladi podrejena. Liberalni listi se hudujejo, da bode mesto moralo nositi stroške za slovensko uradovanje, govoriti pa nima nič pri tem, prav kakor bi samo Nemci mestne priloge plačevali. Liberalni vodje sedaj premišlujejo, da bi deželna odbora premenila občinske rede tako, da je uradni jezik omenjenih dveh magistratov izključno nemški. Tu pa delajo račun brez krčmarja, vlada tacihi sklepov gotovo ne bode predložila sankciji, ker presegajo kompetenco deželnih zborov. Vrejenje jezika pri političnih oblastvih še ne spada v deželne zборе.

Ogersko. — Deputacija budimpeštanskega mesta je te dni v Turinu izročila Košutu diplomo častnega meščanstva. Izrekel je stari revolucionar nado, da si Ogri pribore svobodo dežele, kakor so si individualno svobodo. Po sedanji poti to ne pojde, ali on pričakuje, da se ogerski politiki kmalu prepričajo, da sedanja njih pot ni prava in se zopet poprimejo starih tradicij. — To potovanje zastopnikov Budimpešte k Košutu bode pač odprlo oči odločujočim krogom, kak duh veje mej Madjari in kam bi privedlo podpiranje madjarizma. To je k svobodi ogerske dežele, ali bolj jasno povedano k odločitvi Ogerske od Avstrije. To je glavni smoter madjarske politike.

Vatikan. — Sveti oče Leo XIII izdal bo povodom svojega škofovega jubileja posebno okrožnico. Okrožnica izšla bo koncem tega leta in se bo v nji naznanilo, da bo jubilejna doba v namen, da so je lahko vsi katoličani sveta deležni, trpela celo 1893. leto in da se bodo onim vernikom, ki bodo tem povodom prišli v Rim, delili posebni odpustki.

Nemčija. — Nemška konservativna stranka razcepila se je zaradi židovskega vprašanja v dva tabora. Večina stranke unemala se je za boj zoper žide in ker se manjšina ni hotela temu udati, nastali sta dve stranki. Močnejša frakcija imela je te dni zborovanje in vsprejela v svoj program tudi določbo o boju zoper židove. Strah, ki je nastal vsled tega ukrepa pri židih, je opravičen, kajti napominana mogočna in ugledna stranka zamore za židovska kapitalistična počenjanja postati nevarna. — Berolinski rektor Ahlwardt, voditelj protisemitov, izdal je pred kratkim brošuro, v kateri je dolžil žida Löweja, liferanta pušek za nemško vojsko in razne visoke državne funkcionarje, da so vojno upravo goljufali s tem, da so dajali oziroma prevzemali slabe puške. Ta dolžitev je bila povod tožbi zoper Ahlwardta, ki je bil te dni obsojen na petmesečni zapor. Obsodbi njegovi se je čuditi, kajti mož je s pomočjo jako uglednih in visokih somišljenikov dokazal svojo trditev. Nemški narod je še pred sodbo izrazil zaupanje Ahlwardtu s tem, da ga je volil državnim poslancem. — Generalna debata o novi vojaški predlogi, pričela se je v soboto.

Francija. — Panamska afeta, o kateri se vrši sedaj preiskava, razburja vedno bolj duhove. Prišlo se je na sled velikanskim goljufijam. Ko bi bili gotovi krogi vedeli, da so v celi stvari prizadeti taki možje, kakor se je zdaj pokazalo, izročili bi bili gotovo vso zadevo pozabljivosti. Preiskava te afete ne bo škodila le francoskemu kreditu, ampak prav mnogo

tudi celi republikanski stranki. Monarhisti dobili so menda vse listine panamske afete v roke in jih mislijo v to porabiti, da bi kompromitirali institucijo republike pred narodom. V kratkem napravijo monarhisti shod, da protestujejo proti sleparijam pri panamski družbi. — Reinacha, ki je družbo ogoljufal za 7 milijonov, in je ravno o času, ko se je pričela preiskava, nagloma umrl, so izkopali in zdravniki so dognali, da se je zastrupil. — Novemu ministerstvu je sicer zbornica izrekla zaupanje, toda večina, ki je za to glasovala, sestavljena je bila iz tistih elementov, s katerimi je najtežje vladati. Sploh bo imelo novo ministerstvo težko nalogo.

Srbija. — Vlada bo baje skupščino razpustila še ta mesec, ter določila nove volitve za prvo polovico meseca februarja. Volilna borba bo huda in tekla bo najbrže tudi kri, kajti narod je silo razjarjen zaradi samooblastnosti liberalne vlade.

Anglija. — V angleškem ministerstvu vlada baje veliko nasprotje glede rešitve irskega vprašanja. Ministerski odsek, kateremu na čelu je Gladstone, izdelal je poseben načrt zakona. S tem načrtom pa ni zadovoljen lord Roseberry, minister vnanjih reči. Izjavil se je, da raje odstopi, nego, da bi prodrli napominani načrt zakona. Če odstopi pa Roseberry, je veliko vprašanje če bi Gladstone še ostal na krmilu. Minister vnanjih reči ima namreč mnogo privržencev, kateri bi potem utegnili glasovati proti vladi. Ker je vladna večina že itak majhna, bi se potem lahko zgodilo, da bi Gladstone moral odstopiti. V vsem je položaj Gladstonejev jako težaven, kajti njegova večina obstoja iz več frakcij, ki so v mnogem oziru jako različnega mnenja.

Španija. — Konservativno ministerstvo je palo in prišlo na krmilo liberalno. Predsednik novemu ministerstvu je Sagasta. Zbornica, četudi po večini konservativna, ni imela zaupanja v konservativno ministerstvo. To dalo je ostavko, katero je kraljica vsprejela, ob ednem pa naročila liberalnemu vodji Sagasti, da sestavi novo ministerstvo.

Obrtnija.

Nekoliko o našem orodji.

(Dalje.)

Te štiri temeljne vrste obličev so:

1. Navadni ličniki.

Poleg uže omenjenega ličnika rabi vsak mizar tudi še spáhalnik (Rauhbank, Stossbank, Fügebank), ki je do 300 centimetrov dolg; nadalje razne obliče čistilce (Putzhobel), s katerimi daje lesu zadnjo gladkino in stalno lice.

2. Venčenjaki in žlebniki.

Venčenjak (Sims — ali Gesimshobel) dela pravokotna vzdolbine; zato mora biti klina in tudi trup obliča primeroma ozek, da ga spravimo v vzdolbino. Klino vtikamo od spodej v oblič. Pri nekaterih venčenjakihi sega jedno lice trupovo čez obličevo dno, ki dobi na ta način neko posebno vodstvo. S takim obličem izdelujemo žlebe na voglih (Falz), na pr. pri okvirih, žlebove, v katerih leži podoba, pri oknih žlebove, v katere polagamo šipe itd. Utornik ali dražnik (Nuthobel) dela znane utore ali drage (Nuten); posebna železna šina podpira in vodi jekleno njegovo klino. Grabničar (Grathobel) nam služi v izdelovanju ostrokotnih žlebov. Zobnik (Zahnobel)

ima skorej pravokotno stoječo klino, ki ima spodej male in gosto stoječe zobčke. S takim zobnikom oblamo nepravilno zraščan les, ali pa zojstrimo ž njim ploske, katere hočemo združiti z limom.

V to skupino spada tudi dnilni oblič (Grundhobel), oblič straničar (Wangenhobel) in platničar (Plattenhobel).

3. Krivi oblič.

Navadni čolnasti oblič (Schiffhobel) ima krivo dno in je nekoliko podoben čolniču. Boljše vrste teh obličev imajo jekleno dno, sestojee od elastične ploče, ki se s posebnim vijakom več ali manj more vkriviti. Dno mora biti del okrožnega oboda. Bolj če ga zakrivimo, manjše kroge lahko ž njim obdelujemo na njihovi notranji strani.

4. Profilni oblič.

Najbolj znan profilni oblič je protničar (Stabhobel), ki služi v izdelovanje polnih protov ali pa samih četrtink. Njegova klina ima v to primeren profil. Korničar (Karnieshobel) ima železo, ki je zbrušeno v podobi ležeče črke S. V to vrsto spada potem še veliko število obličev, ki se rabijo v specialne namene in katerim mizar klino po potrebi sam zbrusi v primernem profilu. Vsaka boljša mizarska delarnica mora imeti veliko število profilnih obličev, kajti ravno v novejšem času so lepi, pravilni in točno izdelani profili neobhodno potrebni, če hočemo napraviti delo, ki zadostuje okusu. Nekateri profile izdelujejo večje tovarne po nizkih cenah, tako da si domače delo lahko prihranimo. A skrbno in po svoji volji more mizar narediti profile le doma v svoji delarnici. Tovarniško delo nosi vedno pečat tovarniškega, tucatnega dela na sebi in ni ga moč nadomestiti z izdelki, katerim vtisne obrtnik znak svoje individualnosti in pečat svojega znanja. (Dalje nasl.)

Obrtnijske raznoterosti.

Kako odpraviti rujó iz ponikljanih izdelkov. Da odpravimo rujó iz ponikljanih izdelkov, jih namažemo s kakim mastnim oljem in čez nekaj dni jih zdrgnemo s cunjó, namočeno s salmijakovcem. Če niso lise popolnoma zginile, jih operemo še s razredčeno solno kislino in poliramo z najfinejšim triplom.

Napredek v izdelovanju pločevine (pleha). Železna tovarna Rudolfshütte na Češkem je vvedla nov način izdelovanja pločevine, ki obeta napraviti velik prevrat v tej stroki. Po novi metodi delajo pločevino neposredno iz debelih železnih hlepcev. Kos 30 cm debelega železa da pločevino, ki je 50 m dolga in 1 1/2 milimetra debela.

Usnje prilimati na železo. Usnje pritrdimo na razne načine na železo. Najbolj jednostavno in najbolj priporočila vredno pa je nastopno sredstvo. Prevleči železo s kako svinčeno barvo, na pr. s svinčeno beljó (Bleiweiss), ko se posuši, ga prevleči še jedenkrat z naslednjim vezilom: Vzemi najboljši lim ter ga namoči v mrzli vodi, ko se je zmočil, ga raztopi v ocetu pri mali toploti ter mu za jedno tretjino njegove mase prideni smerekovega terpentina. Konečno prilij še toliko oceta, da moraš vso zmes še gorko razmazati s čopičom po železu, ki je bilo poprej s svinčeno barvo povlečeno. Potem se pritiska usnje gori in dobro pritrdi, dokler se ne posuši.

Kmetijstvo.

Čiščenje hlevov.

Da se odstranijo živinske nalezljive bolezni, glej posebno na to, da dobro osnažiš hlev, v katerem je stalo bolno živinče. To pa ni tako lahko, ker je onečiščen večkrat tudi zrak, potem stene in tla. To čiščenje je treba izvršiti kaj skrbno, ker sicer se kmalu pokaže, da je bil ves trud zastonj.

Najprej se mora iz hleva spraviti ves gnoj, steljo, ostanke krme i. t. d. Vsi koti, razpoke v zidu naj se s topo metljo omedo. Ravno tako naj se omedo vse pajčevine, prah, ostrže omet z zidov, če je kje že malo odstopil.

Da se zrak očisti, se zapro vrata in okna, in postavi v hlev široko skledo s klorovim apnom, na kateri se vliva solna kislina. S tem se nareja klorov plin. Ker je pa ta plin škodljiv, vzlasti vzbuja kašelj, moraš hitro iz hleva. Jeden dan imej zaprt hlev, da klorov plin dobro prešine ves hlev, tudi vse razpoke. Potem se hlev odpre in drobno prevetri.

Vse kar je lesenega v hlevu se dobro izpere s karbolnim lugom, ki se napravi, če se raztopini iz sode in apna prilije malo karbolne kisline. Še bolje je, če se prevlečejo s premogovim katranom, kar je pa seveda le tedaj mogoče, če se hlev lahko dolgo ne rabi, da se prevlaka posuši.

Če so hlevne tla iz cementa, asfalta, ali opeke, se tudi dobro pomijejo z opeko. Tlakovana tla naj se pa dobro preplaknejo. Če je pa tlak že slab, naj se napravi nov in stari pesek z novim nadomesti. Vsekako naj se tlak dobro z metlo odrigne in s kakim lugom izpere, predno se nov pesek potrese.

Vsa železnina naj se v ognju razbeli, potem pa s sodnim lugom izmije. Stene se naj, kjer so kaj poškodovane, z nova omečejo in pobelijo. Belilu se pridene nekaj raztopline klorovega apna. Dobro je pa, če se hlev še nekaj dni prevetruje, predno se dene zopet živina vanj. Samo če tako ravnaš, moreš pričakovati, da se bolezen ne ponovi.

Poučni in zabavni del.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

273.

Stanley-Pool. Francoska zastava.

Ekspedicija je zapustila Issanghile, kjer so najlepší slapovi dolenjega Konga. Nad Issanghilom postaje reka sicer brodiva, ali treba je največje opreznosti, in samo v čolnih se je mogla ekspedicija pripeljati v Manjango. Od tu dalje se zopet ne more broditi do Stanley Poola, in Stanley je moral na novo

Bolgarija. — Vlada je izdelala podroben načrt zakona o spremembi ustave in za načrt pridobila tudi že večino zbornice. Stambolov poklical je vsakega poslanca posebej k sebi in jim prigovarjal, da se naj pismeno zavežejo glasovati za vladno predlogo. Na ta način pregovoril je Stambolov 245 poslancev. Skupščina šteje vsega vkupe 293 zastopnikov, je toraj dvetretjinska večina bila zagotovljena in ustava se je vsprejela. — Javno mnenje je bilo s početka nasprotno nameravani spremembi ustave. Sedaj se pa že smatra sprememba ustave kot potrebna za vredenje dinastije in ohranitev miru

Obrtnija.

Nekoliko o našem orodju.

(Dalje.)

Stružni stroji (Hobelmaschinen).

a) Stružni stroj za kovine. Orodje te mašine je dleto ali jeklo, ki reže premočrtne oblanice, debele 1—2 milimetra. Navadno tvori pri teh mašinah obdelovani kos glavno, dleto pa prestopno gibanje. V ta namen treba pritrditi objekt na premični mizi ali na sanéh, katere stroj premika s pomočjo zobatih koles. Hitrost temu premikanju je navadno 80—100 milimetrov v jedni sekundi, ko jeklo reže, 200—300 milimetrov pa tedaj, ko gre jeklo prazno nazaj. Prestopno gibanje dleta znaša 0.25 do 2.5 milimetrov. Jako ugodne so tudi tako zvane Shaping-mašine, pri katerih je objekt popolnoma nepremičen, a giblje se samo dleto. Primerne so se-ve le za manjša dela.

b) Stružni stroj za les. V najnavadnejšem slučaju potiskata ročica in vinta navadni oblič sem ter tja po deski, ali pa je oblič pritrtjen in deska se giblje. Večji mašine ločimo v podolžne ali tangencialne in počezne ali transverzalne stružne stroje. Prve vrste mašine nosijo dolge kline na širokem valjarji; zato jim tudi pravimo valjaste stružne mašine (Walzenhobelmaschinen). Valj goni jermen na okoli, ki dobiva svojo moč od parne ali kake druge sile. Deska leži na posebnih valjih, ki jo ob jednem potiskajo pod nože. Nekaterne mašine imajo nože spodej in zgorej, tako da je deska takoj na obeh platéh obdelana. Ako nož pretrgano na nekaterih mestih, potem obdeluje stroj desko samo na določenem kraju. Tako moremo zdolbiti v desko dolge uture in grabne in delati vtiske za razne čepe.

Druge vrste stružnih mašin imajo svoje kline pritrtjene na ploči, ki se krog vertikalne ali pa tudi horizontalne osi vrti. Desko potiskamo ob sukajoči se ploči dalje. Take počezne stroje rabimo samo v prvo, kosmato obdelovanje. Podobni so strojem za prešanje in tudi njihova hitrost je jako velika. Podolžna stružna mašina ima valj, ki se v jedni minuti 1200—2000 krat zvrtil, deska pa se potisne v jedni sekundi 16—8.3 milimetrov dalje. Počeznih strojev ploča se zavrti v jedni minuti do 2500krat, deska pa se premakne v jedni sekundi 3 milimetre. Pri vseh teh strojih je treba imeti solidno podlago, ki je pač većinoma od železa. Vsled hitrosti nožev je tudi zahtevati,

da ima vsak stružni stroj primerne varnostne naredbe, kajti gorjé delavcu, ki bi prišel s klinami v dotiko.

(Dalje prihodnjič.)

Obrtnijske raznoterosti.

Cementne deske. V novejšem času so prišle v porabo tako zvane cementne deske, ki so v mnogih slučajih priporočila vredne. Narejene so iz žaganja, ki je pomešano in zvezano s cementom. Navadno vzamejo 1 del portlandskega cementa in 3 dele žaganja. Zmes stisnejo z močnimi mašinami. Včasih vložijo tudi nekoliko ličja in protja, kar mnogo povzdigne trpežnost novega materiala. Cementne deske moremo žagati in pribijati, kakor druge deske. Rabijo se posebno za stropne in stene v hlevih, v delavnicah, za strešne podložne deske i. t. d. Cementne deske dobro drže vsako malto in lahko jih obdelujemo kakor navadni zid.

Vpliv solnca in meseca na ojstrino orodja. Luč solnca in tudi meseca menda škodljivo vpliva na ojstrino orodja. Noži, svedri, kose i. t. d. postanejo na solcu plavi in zgubijo prvotno trdoto. Zato ni dobro kupovati tacega orodja, ki je dolgo ležalo v prodajalniških izložbah. Tudi mesec neugodno vpliva na jeklo. Pravijo, da se časih žaga popolnoma pokvari, če je bila le jedno noč izpostavljena mesečni svetlobi.

Nova namaka za les. Do sedaj so rabili mizarji namake, ki so većinoma bile zelo občutljive za mokroto. Jedna sama vodena kaplja je uže pustila neizbrisljiv sled za seboj. Sedaj priporoča tvrdka Henrik Jordan v Würzburgu novo namako, kateri voda prav nič ne škoduje. Napravi se na nastopni način: Surovi kavčuk deni v 10krat toliko terpentina, da se dobro namoči in napné; potem prideni še ravno toliko terpentina in razstopi kavčuk pri skromni gorkoti. K tej raztopini prilij jednako množino dobrega lanenega firneža, obema pa prideni $\frac{1}{2}$ dela smolno-kislega mangana (Saizsaures Mangan) ter razgrevaj vso zmes do kakih 120 stopinj Celsija, dokler se popolnoma ne sčisti. — Dobljeno tekočino razredči s sedemkrat večjo množino alkoholove šelakove raztopine (politure), kateri si poprej primešal jedno odstotek deteljéne kisline (Kleesäure), segrej jo do približno 80 stopinj Celsija ter jej primešaj konečno še $\frac{1}{3}$ zmesi, katero si napravil, ako si vlil skupaj $\frac{5}{6}$ obeljenega lanenega olja in $\frac{1}{6}$ kapaivnega balzama (Copai balsam). Ako s tem preparatom namažeš s cunjjo ali pa s čpičem jednokrat ali dvakrat dotični les, dobi lepo, temno in trajno površje.

Moč raznih razstrelivnih tvarin. Nedavno so napravili zanimive poskuse o moči raznih modernih razstrelivnih tvarin. V ta namen so puskali, kako daleč požeje 5 kilogramov dotičnega razstreliva kroglo, ki je tehtala 13 kilogramov. Roburit in amonit sta vrgla kroglo 302 m daleč, stonit 238 m, tonit 201 m, gelingnit in sekurit 183 m, karbonit 156 m in navadni smodnik 124 m. Iz tega razvidi bralec, da je naš stari smodnik najslabši. Hvala bogu, da druge še po imenih komaj poznamo!

Kmetijstvo.

Rudeča detelja.

Znano je, da po gorah rudeča detelja bolje uspeva kakor po ravninah. Naj je jeseni po ravninah detelja še tako lepo kazala, vendar ni upanja, da bi se je toliko nakosilo, kakor po gorah.